

MONITOR GOSPODARCZY INSTYTUTU ZACHODNIEGO

9/2023
24.10.2023

Redakcja:
dr Piotr Andrzejewski

SYTUACJA EKONOMICZNA W NIEMCZECH – Wrzesień 2023

Pomimo korzystnych tendencji gospodarczych oraz przejawów wychodzenia z obciążeń wywołanych rosnącymi cenami energii oczekiwane ożywienie gospodarcze nie nadeszło, a trzeci kwartał zakończył się niewielkim spadkiem PKB (0,1%) w stosunku do wysokości tego wskaźnika z kwartału drugiego. Ponadto w odniesieniu do drugiego kwartału eksport w trzecim kwartale zmniejszył się o 4,5%, a import o 3,7%.

Produkcja przemysłowa odnotowała spadek czwarty miesiąc z rzędu (we wrześniu o -1,3% w ujęciu miesięcznym). Zauważalne spadki wystąpiły zarówno w budownictwie (-2,4%), jak i energetyce (-6,6%). Natomiast więcej o 3,9% było nowych zamówień w sektorze przetwórstwa przemysłowego. Realna sprzedaż detaliczna, z wyjątkiem pojazdów mechanicznych, zmniejszyła się o 1,2%. Inflacja znacząco spadła do poziomu 4,5%. Bezrobocie wzrosło o 10 000 osób, a wskaźniki wskazują na malejącą dynamikę na rynku pracy. Ministerstwo Gospodarki uznało trzeci kwartał 2023 r. za najłagodniejszy moment w tegorocznej sytuacji gospodarczej, spodziewając się wzrostu w nadchodzących miesiącach.

Die wirtschaftliche Lage in Deutschland im Oktober 2023

ANALIZY

🕒 Jednostronna polityka gospodarcza Niemiec jako zagrożenie dla strefy euro

W dniu 10.09.2023 r. Centrum Badań nad Polityką Gospodarczą (CEPR) opublikowało raport „Lekcje z szoku w Niemczech: Konsekwencje nieskoordynowanej polityki gospodarczej w unii walutowej”, w którym dokonano oceny wpływu reform rynku pracy przeprowadzonych w Niemczech na początku XXI w. na strefę euro. Raport rozpoczyna się stwierdzeniem o presji wywieranej przez amerykańskie programy dotowania gospodarki, w tym ustawę o redukcji inflacji (IRA) i ustawę o mikroprocesorach (Chips Act) w USA. Przeprowadzone symulacje wskazują, że wpływ IRA na UE jest znaczny i spowoduje obniżenie unijnej produkcji o od 0,5% do 3%, przy zróżnicowanym wpływie sektorowym. Według autorów programy te są formą nacisku na członków UE, aby również stosowali środki polityki przemysłowej. Co więcej, autorzy uważają, że w krajach zamożnych nastąpił bezprecedensowy powrót do polityki przemysłowej. Raport stwierdza, iż planowane reakcje polityczne krajów członkowskich UE na IRA są również bardzo zróżnicowane. Podczas gdy niektóre kraje, takie jak Niemcy, samodzielnie opracowały duże programy dotacji, biedniejsze kraje UE lub gospodarki o mniejszych możliwościach fiskalnych prawie nie odpowiedziały na IRA. Nawiasem mówiąc, raport ten potwierdza badanie przeprowadzone wśród ekonomistów przez ifo Monachium, w którym wykazano, że IRA wywoływała reakcję tylko w dużych i zamożnych państwach (Zob. [Monitor Gospodarczy Instytutu Zachodniego 6/2023](#)). Według dokumentu ta rozbieżność w odpowiedzi na IRA zagraża wewnętrznej konkurencyjności UE. Producenci w UE konkurują nie tylko z producentami

chińskimi i amerykańskimi, istnieje również ostra konkurencja w zakresie lokalizacji działalności przemysłowej pomiędzy gospodarkami UE. Należy oczekiwać, że nieskoordynowana polityka przemysłowa w UE będzie miała również negatywne konsekwencje dla poszczególnych gospodarek państw członkowskich.

Następnie raport przechodzi do opisu podobnego procesu wpływu jednostronnych polityk gospodarczych na strefę euro. W latach 2003–2005 w Niemczech wdrożono szereg zasadniczych reform rynku pracy i ubezpieczeń społecznych. Reformy te zachęcały do aktywności zawodowej, na przykład poprzez podniesienie wieku emerytalnego i bardziej rygorystyczne wymogi kwalifikacyjne w zakresie dostępu do rent inwalidzkich, ograniczając jednocześnie zasiłki dla bezrobotnych. Zmiany te znalazły odzwierciedlenie w realnej deprecjacji niemieckich towarów w porównaniu z produktami pochodzącymi z innych gospodarek strefy euro, co oznaczało duży wzrost konkurencyjności niemieckiego sektora produkcyjnego wobec reszty strefy euro. Według raportu sektory bardziej narażone na niemiecką konkurencję stanęły w obliczu konieczności znacznego obniżenia zatrudnienia, zwłaszcza po wprowadzeniu euro, przy czym płace nominalne w dużej mierze pozostały niezmiennic. Zwiększona konkurencja w Niemczech doprowadziła średnio do około 6% spadku zatrudnienia w sektorze produkcyjnym w pozostałej części strefy euro. Ponadto w następstwie wspomnianych reform rynku pracy niemiecki sektor przemysłowy odnotował wzrost, podczas gdy produkcja w pozostałych krajach strefy euro uległa znacznemu zmniejszeniu.

Raport kończy się konkluzją, że kraje o dużych możliwościach fiskalnych, w szczególności Niemcy, prawdopodobnie odniosą korzyści kosztem swoich biedniejszych sąsiadów. Może to doprowadzić do znacznych napięć w UE, a zwłaszcza w strefie euro. Aby uniknąć takich skutków oraz zapobiec fragmentacji jednolitego rynku europejskiego, polityka przemysłowa powinna być prowadzona głównie na poziomie UE, a nie na poziomie krajowym.

→ *CEPR, [Lessons from the Germany shock: Consequences of uncoordinated economic policies in a currency union](#)*

WIADOMOŚCI

● Dobre wyniki Rheinmetall AG

Produkcja przemysłowa w Niemczech znajduje się w kryzysie i cztery miesiące z rzędu notuje spadki. Temu negatywnemu trendowi opiera się firma zbrojeniowa Rheinmetall AG, która odpowiada za ponad połowę europejskich mocy produkcyjnych w zakresie pocisków 155 mm. Wojna na Ukrainie zwiększyła popyt na broń i artylerię, co przyniosło 55% zysku Rheinmetall w drugim kwartale 2023 r. Portfel zamówień o wartości 37 mld euro potwierdził silną pozycję firmy i jej rolę kluczowego kontrahenta niemieckiego rządu. Od końca marca państwo niemieckie zamówiło od grupy obronnej sprzęt o wartości ponad 8 mld euro. Stanowi to około 90% zamówień, które Rheinmetall zabezpieczył

w tym okresie. Jednakże dobrą passę firmy może przerwać tempo realizacji kontraktów, stanowiące wyzwanie dla firmy.

→ [Financial Times, Rheinmetall: ammunition shortage keeps orders rolling in](#)

→ [Financial Times, Berlin orders €4bn of tank munitions from Rheinmetall](#)

🕒 **Napięcia pomiędzy kanclerzem a przedstawicielami biznesu**

Dziennik „Handelsblatt” donosi o coraz większej alienacji pomiędzy kanclerzem Olafem Scholzem a prezesami największych niemieckich firm. Podczas spotkania w Urzędzie Kanclerskim przedstawiciele biznesu mieli mówić nie tylko o tym, że Niemcy są w kryzysie gospodarczym, ale podnieśli także kwestię Niemiec jako lokalizacji przemysłowej. Brak zrozumienia problemów niemieckiego przemysłu ze strony kanclerza został przez nich skwitowany słowami: „rząd federalny żyje na innej planecie”. „Handelsblatt” odnotował, że biznes z reguły powściągliwie odnosił się do świata politycznego i ocenił wypowiedzi prezesów jako wręcz agresywne. „Zaledwie dwa lata temu, podczas pandemii, jednomyślnie uznaliśmy, jak ważna jest reindustrializacja Niemiec i że musimy przywrócić ważne łańcuchy wartości lub zatrzymać je w kraju” – powiedział dyrektor generalny Evonik Christian Kullmann. Dodał, że zbliża się deindustrializacja oraz że nie ma on pojęcia, dlaczego rząd federalny nie robi wszystkiego, co może, by ten proces zatrzymać. Z kolei strona polityczna uważa, że firmy dążą do uzyskiwania jak największych dotacji i jednocześnie wykorzystują kryzys do cięć socjalnych. O tym, że sytuacja jest poważna, świadczą przecieki, według których przedstawiciele spółek z indeksu DAX mieli głośno myśleć o wycofaniu się z Niemiec. Według „Handelsblatt” napięcia na linii polityka-biznes stara się łagodzić minister gospodarki Robert Habeck.

→ [Handelsblatt, Die große Entfremdung zwischen Kanzler und Wirtschaft](#)

🕒 **Słaba sytuacja gospodarcza Niemiec i jej wpływ na Europę Środkową i Wschodnią**

Główna ekonomistka Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR) Beata Javorcik stwierdziła, że 2023 r. był trudny dla regionu Europy Środkowej i Wschodniej. „Recesja w Niemczech doprowadziła do zmniejszenia popytu eksportowego w regionie” – powiedziała. W krajach takich jak Węgry czy Czechy eksport do Niemiec nadal stanowi około 20% PKB. W Polsce udział eksportu jest niższy, ale wciąż „znaczący” (około 10% PKB). Wiele regionalnych gospodarek wykazuje bardzo duże uzależnienie od sektora motoryzacyjnego, a produkcja pojazdów elektrycznych jest jednak prawie o 30% mniej

pracochołonna niż produkcja silników spalinowych – podkreśliła Javorcik. Apeluje ona o rozwój innych możliwości zatrudnienia. Według EBOR „w dużej części Europy Środkowej i krajów bałtyckich, w południowo-wschodniej UE i na Bałkanach Zachodnich powolny wzrost zaawansowanych gospodarek europejskich negatywnie rzutuje na perspektywy gospodarcze”. Bank spodziewa się w tym roku w Europie Środkowej i krajach bałtyckich wzrostu gospodarczego tylko na poziomie 0,5%. W przyszłym roku ma to być 2,5%, przy czym największy wzrost przewidywany jest w Polsce, Czechach i na Węgrzech. W ocenie ekonomistki przeblęskiem nadziei dla regionu są zmiany w globalnych łańcuchach dostaw, a Europa Środkowa i Wschodnia jest uważana, za „niezawodną lokalizację”. Javorcik uważa także, że sankcje wobec Rosji działają i na dowód przywołuje przykład słabnięcia rubla. Dodaje także, że postępuje odcinanie Rosji od zachodnich technologii oraz utrata „know-how”, co będzie negatywnie oddziaływać na Rosję w dłuższej perspektywie.

→ Handelsblatt, Deutschlands Wachstumsschwäche schreckt die östlichen Nachbarn auf

KALENDARIUM

DATA	MIEJSCE	WYDARZENIE
04.09.2023	Berlin	Minister gospodarki Robert Habeck spotkał się z przedstawicielami gmin z Łużyc. Na spotkaniu omówiono kwestę transformacji regionu, odchodzenia od wydobywania węgla kopalnego oraz zawansowania prac związanych z utworzeniem klastra naukowego w tym regionie. Ministerstwo przeznaczy dodatkowe 16 mln euro na rozwój klastra.
05.09.2023	Berlin	Sekretarz stanu do spraw gospodarczych Udo Philipp wziął udział w spotkaniu z dyrektorem generalnym WTO Ngozi Okonjo-Iweala w celu omówienia przygotowań do konferencji ministerialnej WTO, która odbędzie się w lutym 2024 r. w Abu Dabi.
06.09.2023	Berlin	Sekretarz stanu ds. turystyki Dieter Janecek zainauguował pracę Platformy Przyszłości Turystyki. Jest to element działań mających opracować Strategię Turystyki, czyli tej gałęzi gospodarki, która została szczególnie dotknięta przez pandemię. Jednocześnie wyznaczony został cel ekologicznej transformacji tego sektora.
08.09.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki ogłosiło nominatów do corocznej nagrody za najlepszy film o tematyce gospodarczej.
08.09.2023	Berlin	Rząd federalny przedłużył do 10 marca 2024 r. zarząd powierniczy wobec firm Rosneft Deutschland GmbH (RDG)

		i RN Refining & Marketing GmbH (RNRM) na podstawie ustawy o bezpieczeństwie energetycznym.
08.09.2023	Berlin	Bundestag zatwierdził nowelizację ustawy o energetyce budynków (GEG), która wyznacza cel przechodzenia na odnawialne źródła energii w ogrzewaniu budynków.
08.09.2023	Berlin	Minister Gospodarki Robert Habeck spotkał się ze swoim izraelskim odpowiednikiem Nirem Barkatem. Rozmowy dotyczyły wspierania start-upów, przemysłu 4.0 i technologii bezpieczeństwa. Według Habecka Niemcy mają stać się miejscem przyciągającym izraelskie firmy, dając im możliwość skalowania i zaistnienia na globalnych rynkach. Kraje łączą wymiana handlowa o łącznej wartości 8,6 mld euro (2022 r.).
11.09.2023	Wewelsfleth	Minister Habeck wziął udział w inauguracji budowy połączenia energetycznego ze Szlezwika-Holsztynu do Bawarii - tzw. SuedLink. Inwestycja ma zostać zakończona w 2028 r. i kosztować 10 mld euro.
12.09.2023	Berlin	Ministerstwo Gospodarki ogłosiło nabór w ramach programu „Innowacje ekologiczne małych i średnich przedsiębiorstw” (MŚP). Jest to gałąź programu innowacji w zakresie modeli biznesowych i pionierskich rozwiązań (IGP), który dysponuje kwotą 10 mld euro.
13.09.2023	Bruksela	Rząd federalny zatwierdził Narodową Strategię Innowacji Społecznych i Firm Zorientowanych na Dobro Wspólne. Dokument został opracowany pod wspólnym przewodnictwem federalnego Ministerstwa Gospodarki i Ochrony Klimatu oraz federalnego Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych.
13.09.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził projekt rozporządzenia przedstawiony przez Ministerstwo Gospodarki w sprawie weryfikacji właściwości elektrycznych (NELEV). Celem jest przyspieszenie przyłączania systemów odnawialnych do sieci (zwłaszcza w segmencie do 500 kilowatów).
13.09.2023	Berlin	Komisja Europejska przedstawiła pakiet ulg dla małych i średnich przedsiębiorstw (SME Relief Package). Sekretarz stanu Sven Giegold określił pakiet „wiatrem w żagle ograniczenia biurokratycznych obciążeń w Niemczech”.
13.09.2023	Rostock	Minister Robert Habeck w swoim wystąpieniu w ramach konferencji „Kształtowanie transformacji regionalnej” skupił się na kwestiach transformacji gospodarczej oraz wyzwaniach demograficznych.
15.09.2023	Waszyngton	Koordinator rządu federalnego ds. niemieckiego lotnictwa i kosmonautyki Anna Christmann podpisała tzw. Porozumienia Artemis między RFN a USA, zawierające szereg zaleceń dotyczących bezpiecznych i przejrzystych działań w zakresie wymiany informacji, ustanawiania stref

		bezpieczeństwa i wydobywania zasobów na Księżycu i innych ciałach niebieskich.
18.09.2023	Berlin	Minister Robert Habeck oraz premierzy Saksonii i Badenii-Wirtembergii Michael Kretschmer i Winfried Kretschmann spotkali się z przedstawicielami branży mikroelektronicznej. Podczas konferencji podkreślono, że 31 niemieckich projektów otrzyma łącznie 4 mld euro na rozwój produkcji czipów i półprzewodników.
19.09.2023	Berlin	W federalnym Ministerstwie Gospodarki odbył się trzeci szczyt poświęcony pompom ciepła. Głównym tematem rozmów był brak wykwalifikowanej siły roboczej potrzebnej do osiągnięcia celu zakładającego instalowanie 0,5 mln pomp ciepła rocznie.
20.09.2023	Berlin	Minister Robert Habeck spotkał się z grupą ekspertów zajmujących się transformacją sektora samochodowego (ETA). Głównym tematem rozmów była niezawodność dostaw surowców i półprzewodników.
22.09.2023	Berlin	Sekretarz stanu Franziska Brantner wzięła udział w 21. Niemiecko-Tajwańskiej Wspólnej Radzie Biznesu. Rozmowy dotyczyły dywersyfikacji łańcuchów dostaw oraz inwestycji TSMC w Niemczech.
25.09.2023	Berlin	Minister Robert Habeck uczestniczył w Konferencji Lotniczej wraz z przedstawicielami branży oraz rad zakładowych. Habeck skupił się na innowacjach w branży oraz potencjale wykorzystania wodoru w lotnictwie.
27.09.2023	Berlin	Rząd federalny zatwierdził „Strategię kosmiczną”.
28.09.2023	Berlin	Sekretarz stanu Franziska Brantner wzięła udział w wirtualnej konferencji Digital-Mittelstand, która w założeniu Ministerstwa Gospodarki miała być forum wymiany doświadczeń w zakresie dobrych praktyk cyfryzacyjnych w średnich firmach.
29.09.2023	Berlin	Minister Robert Habeck ogłosił zwiększenie finansowania działań klimatycznych dla krajów wschodzących i rozwijających się do 6,39 mld euro.